

Kluisbergen – Molenstraat

maart - april 2020

F. DE KREYGER & J. HOORNE

DL&H-archeologienota

Colofon

Project
Kluisbergen Molenstraat

Uitvoerder:
De Logi & Hoorne bv
Canadezenlaan 1A
9991 Adegem
BTW BE 0845.028.465 RPR Gent
www.dl-h.be

Auteurs:
Frederik De Kreyger
Johan Hoorne

DL&H Archeologienota
© 2020 – De Logi & Hoorne bv

Niets uit deze publicatie mag vermenigvuldigd worden, opgeslagen in geautomatiseerde gegevensbestanden en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook (digitaal, mechanisch, door fotokopie) zonder toestemming van De Logi & Hoorne bv

Inhoud

DEEL 1: VERSLAG VAN RESULTATEN	5
Abstract	5
Hoofdstuk 1: bureauonderzoek	5
1. Beschrijvend gedeelte	5
1.1. Administratieve gegevens	5
1.2. Onderzoekskader	7
1.2.1. Geplande werken en bodemingrepen	7
1.2.2. Criteria voor opmaken archeologienota	7
1.3. Onderzoeksopdracht	7
1.3.1. Vraagstelling	7
1.3.2. Randvoorwaarden	10
1.4. Onderzoeksstrategie en -methode	10
2. Assessmentrapport	11
2.1. Methoden, technieken en criteria	11
2.2. Conservatie-assessment	11
2.3. Assessment van het onderzochte gebied	11
2.3.1. Ligging	11
2.3.2. Bodemgebruik	11
2.3.3. Archeologische voorkennis	16
2.3.4. Confrontatie van de geplande bodemingrepen met het huidig bodemgebruik en de archeologische voorkennis	21
2.3.5. Synthese	21
Hoofdstuk 2: Bibliografie en bijlagen	22
1. Bibliografie	22
DEEL 2: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	25
1. Gemotiveerd advies voor het al dan niet moeten nemen van maatregelen	25
1.1. Bepaling van de maatregelen	25

DEEL 1: VERSLAG VAN RESULTATEN

Abstract

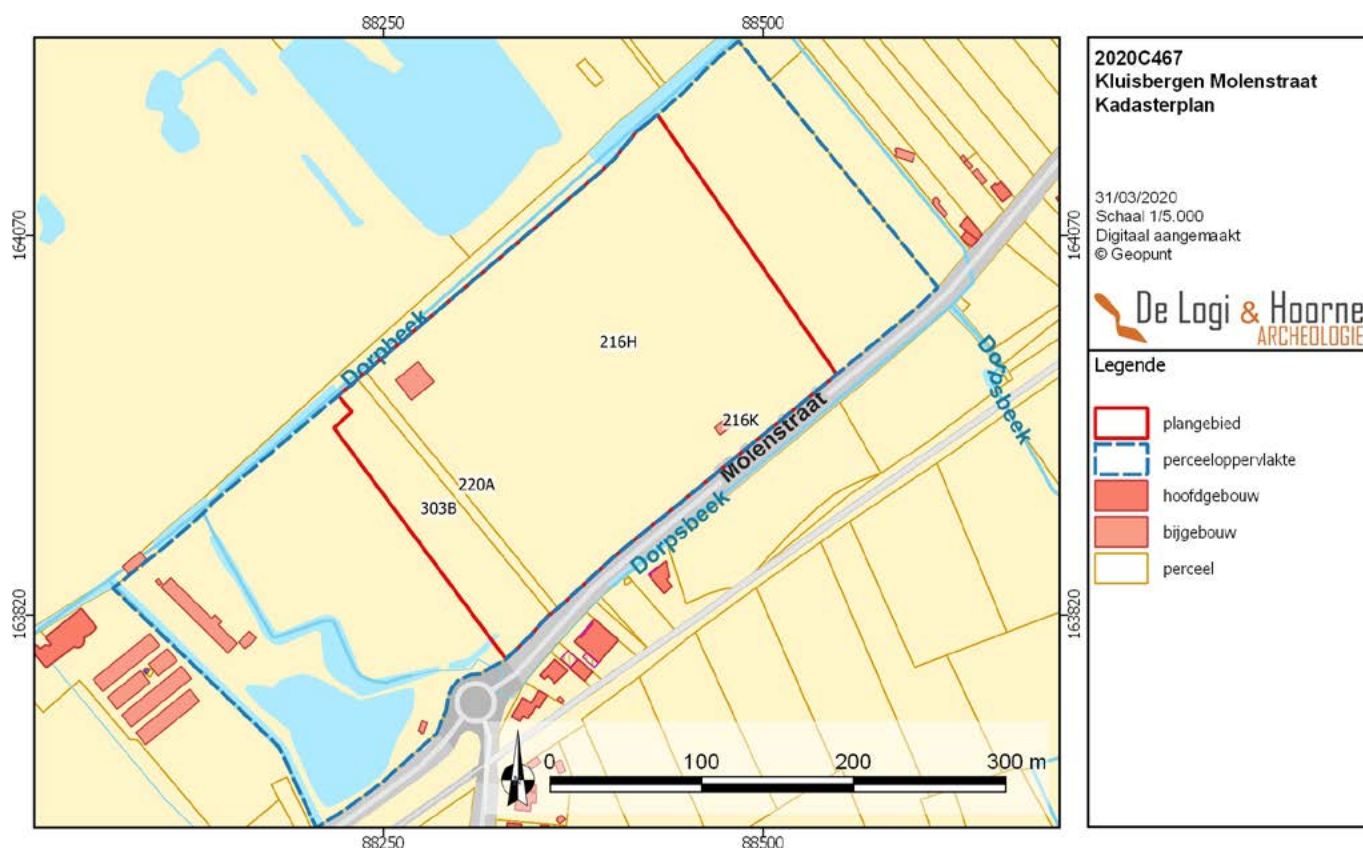
De initiatiefnemer wenst aan de Molenstraat in Kluisbergen een terrein van 5,8ha met minstens 0,7m op te hogen en parallel met de Molenstraat een groenbuffer aan te leggen. Voor dit project dient hij een omgevingsaanvraag voor stedenbouwkundige handelingen aan te vragen, die vergezeld moet gaan van een bekrachtigde archeologienota. Aangezien de confrontatie tussen de geplande bodemingrepen en het voormalig bodemgebruik enerzijds en de archeologische voorkennis anderzijds kan aantonen dat archeologisch onderzoek binnen de zones van geplande bodemingrepen nooit zal leiden tot nuttige kennisvermeerdering, werd ervoor geopteerd een archeologienota met beperkte samenstelling op te maken, waaruit blijkt dat de kans op nuttige kenniswinst zeer onwaarschijnlijk is, en verder archeologisch (voor) onderzoek in het kader van de geplande werken niet nodig is.

HOOFDSTUK 1: BUREAUONDERZOEK

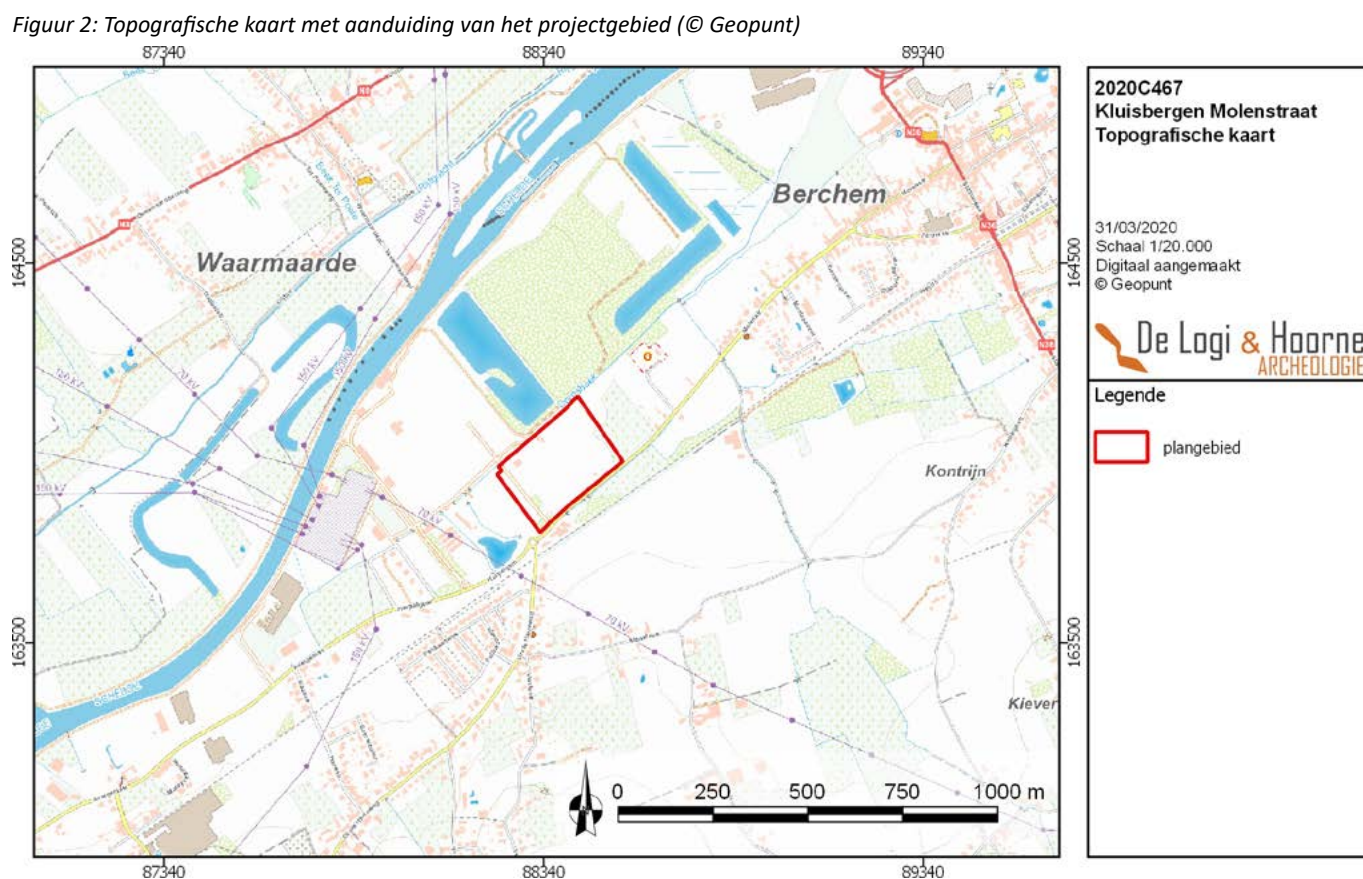
1. Beschrijvend gedeelte

1.1. Administratieve gegevens

Projectcode proefsleuven:	2020C467
Sitecode:	KLU-MOL-20
Nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan:	Niet van toepassing
Erkende archeoloog:	De Logi & Hoorne bvba OE/ERK/Archeoloog/2015/00052
Locatie projectgebied:	Projectgebied in Kluisbergen, omsloten door de Molenstraat, Herpelgem en de Dorpsbeek.
Bounding box (Lambert 72):	punt 1: min. X: 88217,4; max. Y: 164143,24 punt 2: max. X: 88540,8; min. Y: 163791,03
Kadaster:	Kluisbergen, Afdeling 1 (Ruien), Sectie A: 216H (partim), 216K, 220A (partim), 303B (partim)
Oppervlakte projectgebied:	5,8ha
Oppervlakte percelen:	10,9ha
Termijn bureauonderzoek:	31 maart t.e.m. 2 april 2020
Betrokken actoren en specialisten:	Frederik De Kreyger (erkend archeoloog, veldwerkleider); Johan Hoorne (zaakvoerder erkend archeologisch bedrijf, redactie)
Wetenschappelijke advisering:	niet van toepassing
Kadasterkaart:	figuur 1
Topografische kaart:	figuur 2

Figuur 1: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

1.2. Onderzoekskader

1.2.1. Geplande werken en bodemingrepen

De initiatiefnemer wenst een terrein van 5,8ha aan de Molenstraat in Kluisbergen te herontwikkelen. Het betreft kadastraal de percelen 216H (partim), 216K, 220A (partim) en 303B (partim) van sectie A, afdeling 1 (Ruien) in Kluisbergen.

Het terrein was onderdeel van de voormalige elektriciteitscentrale in Kluisbergen, waarop allerhande opslagtanks en een biomassacentrale waren gevestigd. De afbraak van de installaties is een dateert uit 2013 tot en met 2017 en heeft een grote oneffenheid van het terrein teweeg gebracht. De geplande werken omvatten een ophoging van het terrein en de aanleg van een 15m brede groenbuffer over de volledige lengte van het plangebied, parallel met de Molenstraat. Het volledige terrein wordt opgehoogd tot 14,45m TAW zonder dat de aanwezige teelaarde verwijderd wordt. Het plangebied kent momenteel een zeer ongelijk verloop met een TAW tussen 12,87m en 13,74m. Het terrein zal dus tussen 1,58m en 0,71m verhoogd worden. In het zuidoostelijke deel van het plangebied bevinden zich enkele smalle stroken met een TAW tot 15,5m. Dit zijn nog aanwezige antropogene ophogingen ten gevolge van de afbraak die genivelleerd zullen worden. De groenbuffer, te situeren tussen de op te hogen terreinen en de Molenstraat, zal een nog hoger talud krijgen, tot 18,45mTAW.

1.2.2. Criteria voor opmaken archeologienota

De initiatiefnemer wenst een terrein van 5,8ha groot aan de Molenstraat in Kluisbergen te ontwikkelen. Hiervoor dient hij een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen aan te vragen. Het plangebied bevindt zich niet in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten is, noch in een beschermde archeologische site of binnen een vastgestelde archeologische zone. De percelen binnen het projectgebied hebben een oppervlakte die groter is dan 3000m². De bodemingreep is groter dan 1000m². Het plangebied ligt volledig buiten woon- of recreatiegebied, de aanvrager is privaatrechtelijk, de bodemingrepen zijn groter dan 5000m² en het terrein ligt niet binnen agrarisch gebied. Volgens artikel 5.4.1. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 moet bij de vergunningsaanvraag een archeologienota waarvan akte is genomen gevoegd worden.

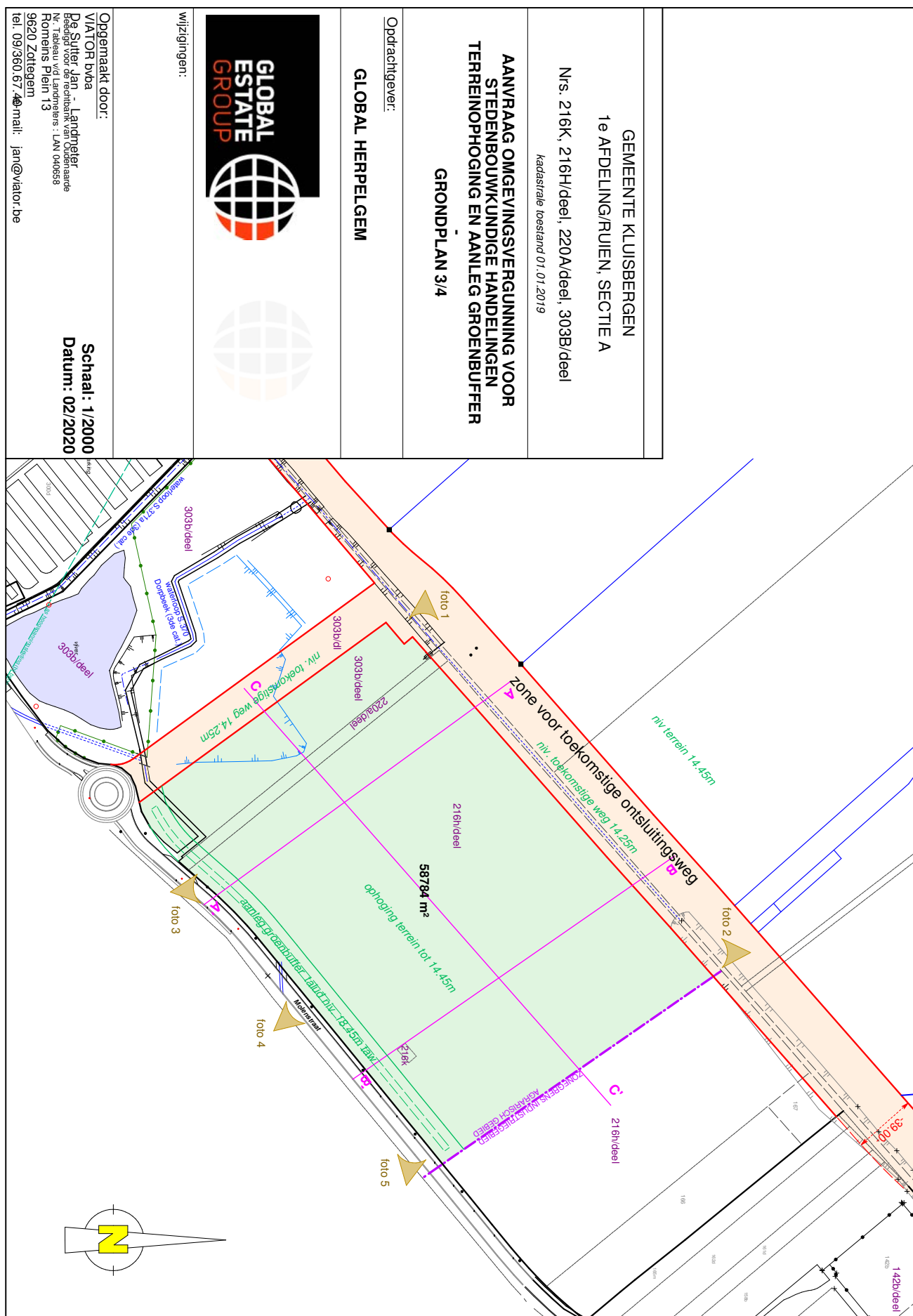
1.3. Onderzoeksopdracht

1.3.1. Vraagstelling

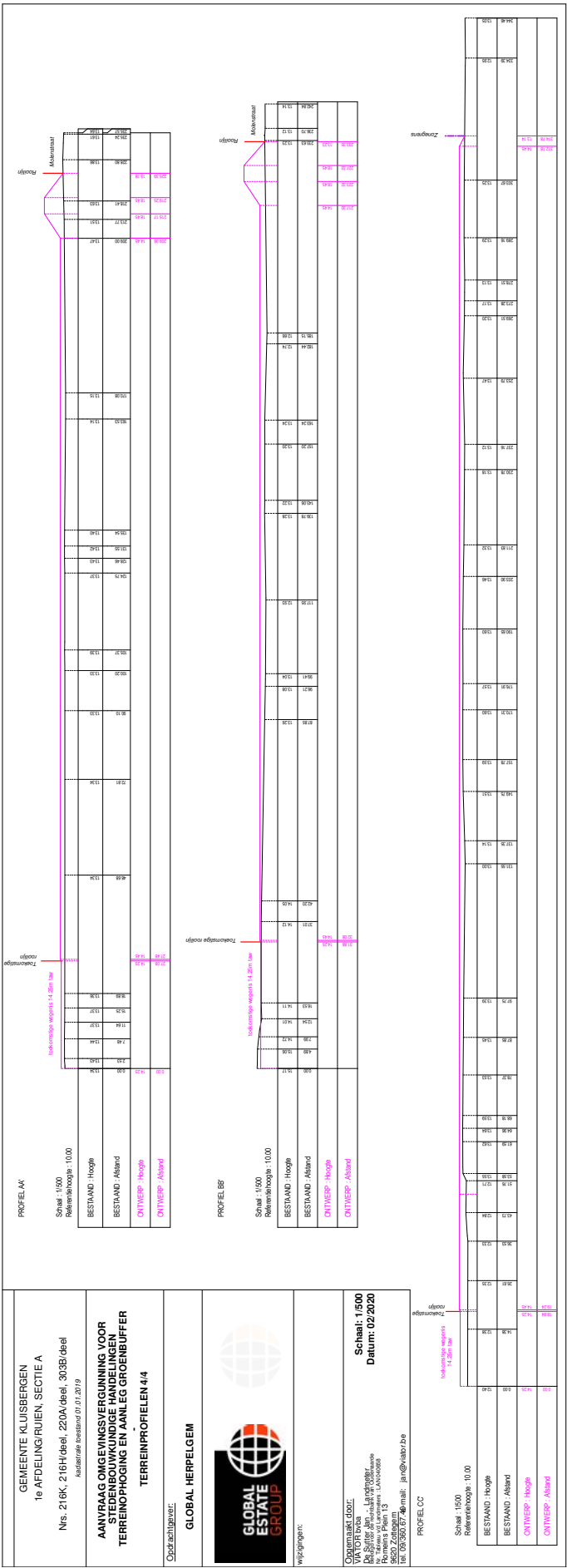
Archeologisch bureauonderzoek heeft als doel het archeologisch potentieel van het projectgebied door middel van literaire en cartografische bronnen in te schatten. Op basis van deze bronnen moet afgewogen kunnen worden of verdere maatregelen in het kader van het archeologisch vooronderzoek nodig zijn, en welke deze zijn. Uiteindelijk moet dit bijdragen aan de finale afweging of voor een (deel van) het projectgebied al dan niet verdergezet onderzoek in de vorm van een archeologische opgraving noodzakelijk is, en of er mogelijkheden tot behoud *in situ* bestaan, en wat hiervoor de voorwaarden en vereisten zijn.

In de Code van Goede Praktijk is de mogelijkheid opgenomen te opteren voor de opmaak van een archeologienota met beperkte samenstelling wanneer na analyse van de geplande bodemingreep met één doorslaggevend argument, dat betrekking heeft op de landschappelijke ligging, de historische beschrijving, of de beschrijving van eerder uitgevoerd archeologisch onderzoek, aangetoond kan worden dat in het kader van de geplande ontwikkeling geen verdere maatregelen nodig zijn omdat:

- Er geen archeologisch erfgoed (meer) aanwezig is; of
- De werken waarvoor een vergunning moet worden aangevraagd nooit impact hebben op het eventueel aanwezig archeologisch erfgoed; of
- Een archeologisch onderzoek op de betrokken terreinen in kwestie nooit zal leiden tot kenniswinst.

Figuur 3: Inplantingsplan van de geplande werken (© VIATOR BVBA)

Figuur 4: Doorsnedes met aanduiding van de TAW voor en na de geplande ophoging van het terrein (© VIATOR BVBA)

1.3.2. Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bestaande bronnen gebruikt.

1.4. Onderzoeksstrategie en -methode

In het kader van de huidige omgevingsaanvraag voor stedenbouwkundige handelingen wordt geopteerd voor de samenstelling van een archeologienota met beperkte samenstelling. Op basis van de landschappelijke ligging — in het bijzonder het voormalig bodemgebruik in combinatie met de archeologische en historische voorkennis van het plangebied en haar omgeving — wordt aangetoond dat archeologisch onderzoek in de zones waar de geplande bodemingrepen zullen plaatshebben nooit zal leiden tot enige nuttige archeologische kenniswinst.

Figuur 5: Foto van de huidige toestand van het terrein, met zich op de verhogingen in het zuidoosten van het terrein (© Henk Geeroms)

2. Assessmentrapport

2.1. Methoden, technieken en criteria

Dit assessmentrapport omvat alle informatie afkomstig uit het bureauonderzoek: dit zijn al de relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal en bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Vanuit deze assessment van het plangebied moet een goede motivering mogelijk zijn over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen maatregelen.

Een waardevol assessment van het archeologisch potentieel van een projectgebied op basis van een bureauonderzoek is enkel mogelijk indien de bronnen voldoende en afdoende relevante gegevens opleveren. Bij afwezigheid of onvoldoende data zijn bijkomende maatregelen nodig om tot een correcte inschatting voor het projectgebied te komen.

2.2. Conservatie-assessment

Alle aangemaakte gegevens — dit omvat deze archeologienota, de foto's, de figuren, de lijsten, de plannen kaarten en lagen in GIS — worden digitaal bewaard op minstens twee individuele dragers zodat ze bij vernietiging van één drager niet verloren zijn. Aangezien in deze fase van het vooronderzoek geen vondsten of stalen ingezameld worden is een conservatie-assessment voor deze categorieën op dit moment niet aan de orde.

2.3. Assessment van het onderzochte gebied

2.3.1. Ligging

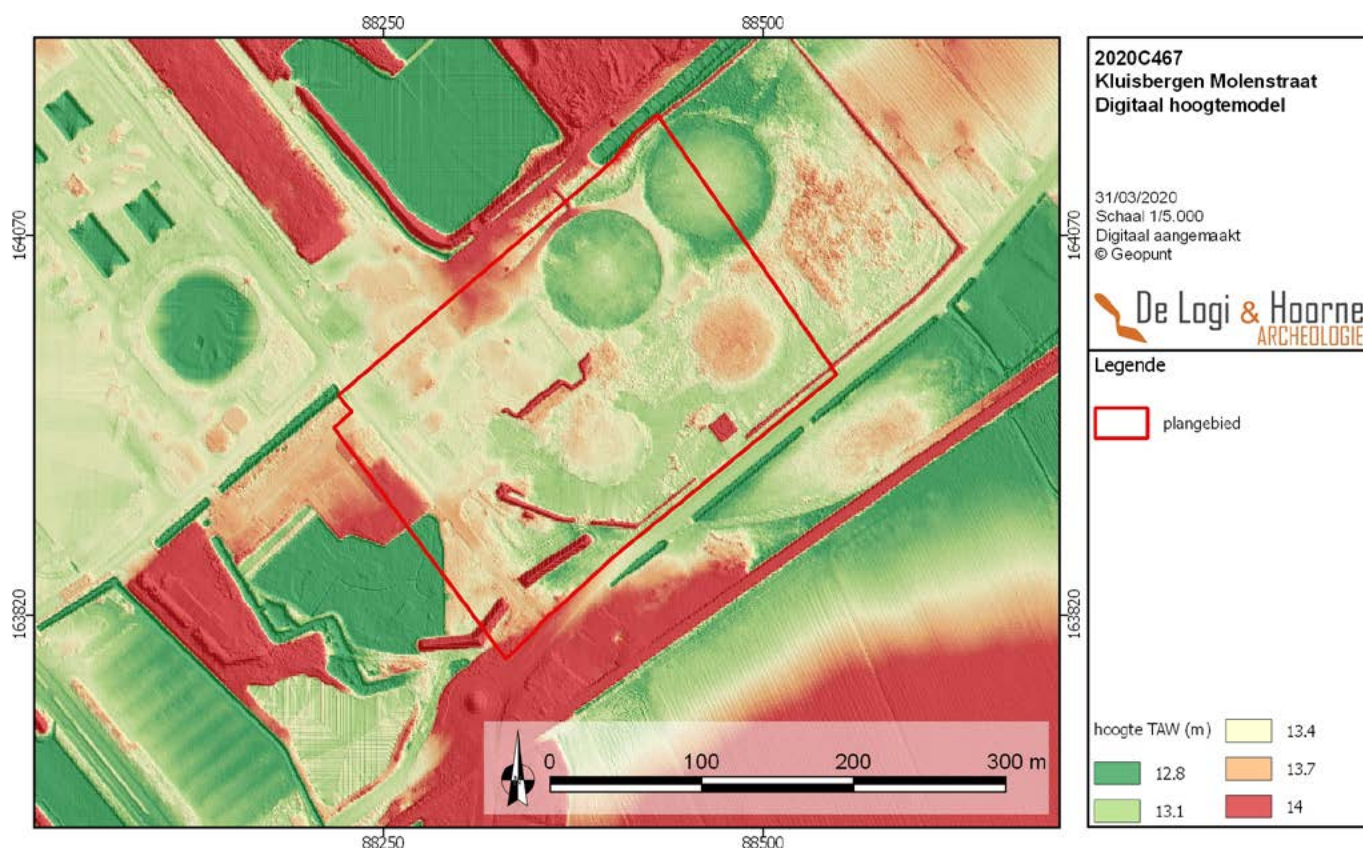
Het projectgebied, gelegen langs de Molenstraat in Kluisbergen, ligt binnen een niet verstedelijkt gebied. Het plangebied valt binnen een zone die voorbehouden is voor milieubelastende industrieën. Het terrein ligt op 880m ten noordoosten van de dorpskern van Ruien en op 1,1km ten zuidwesten van het dorpscentrum van Berchem. Het plangebied ligt binnen een grotere zone die aan de oostelijke zijde begrensd wordt door de Kerkstraat, Oudenaardsebaan en Stationsstraat, aan de zuidoostelijke kant door de Molenstraat en Avelgemstraat en aan de westelijke en noordwestelijke zijde door de Schelde. Het plangebied is verdeeld over vier verschillende percelen, met een gezamenlijke perceeloppervlakte van 10,9ha waarvan 5,8ha tot het plangebied behoort.

Het plangebied ligt net buiten de Waarmaardse kouter. Dit gebied ligt tussen de dorpskernen van Waarmaarde en Kerkhove en wordt in het noorden begrensd door de Oudenaardse Steenweg en in het zuiden door de NO-ZW georiënteerde Dorpsbeek en Molenbeek die parallel met de Schelde lopen. De Molenbeek is een aftakking van de Schelde, waarvan het verloop in zuidwestelijke richting Dorpsbeek wordt genoemd. Alle waterlopen liggen binnen het Boven-Scheldebekken en het stroomgebied van de Schelde.

2.3.2. Bodemgebruik

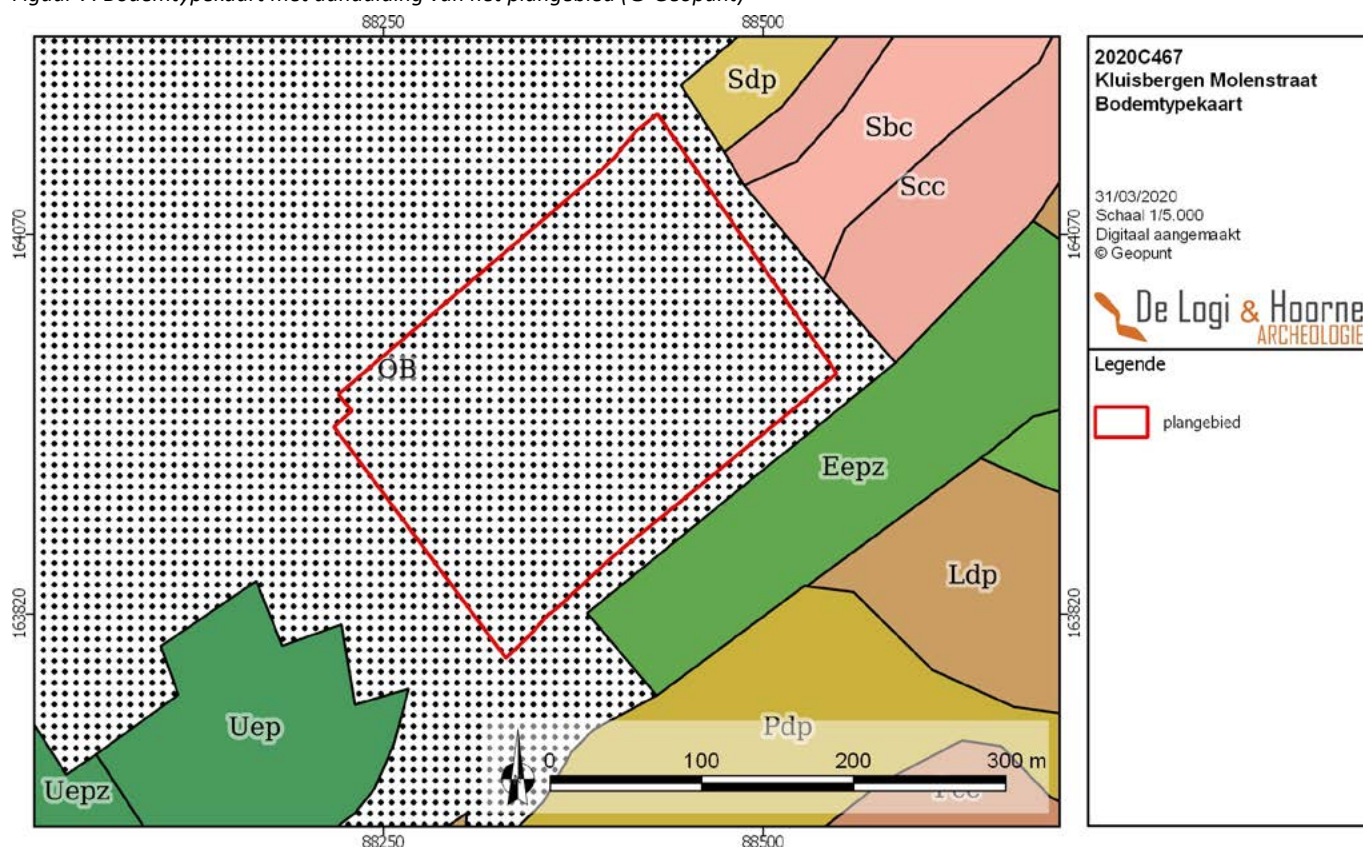
De percelen waartoe het plangebied behoort zijn onderdeel van de voormalige thermische elektriciteitscentrale van Kluisbergen. Grote delen binnen de percelen waren verhard of zijn sterk verstoord. Het volledige gebied staat op de bodemtypekaart als OB gekarteerd. Binnen dit plangebied hebben verschillende handelingen plaatsgevonden en zijn diverse uitgravingen uitgevoerd die een zware verstoring van het bodemarchief in zich dragen, wat duidelijk te zien is op luchtfoto's doorheen de jaren.

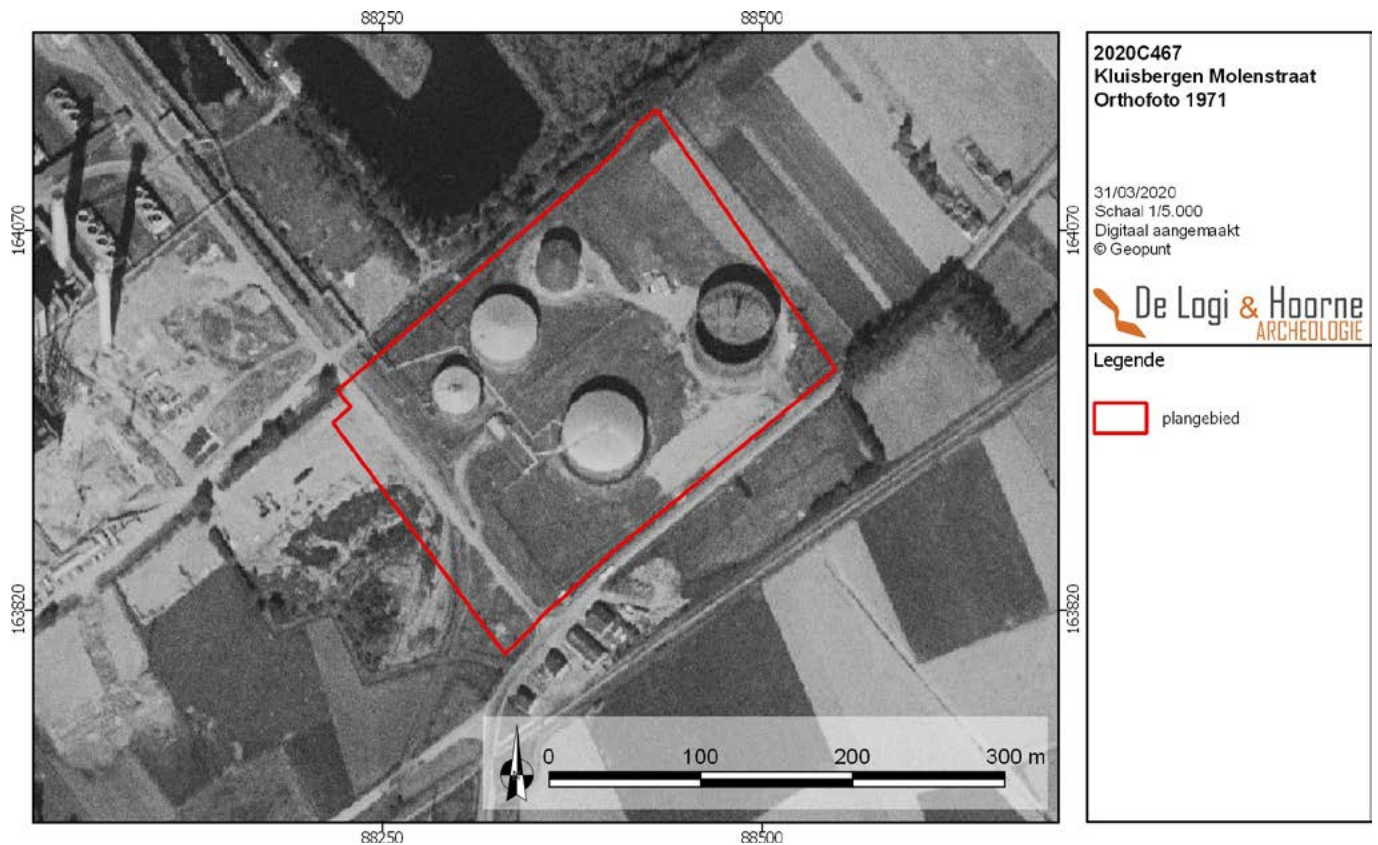
In 1958 werd langs de zuidoostelijke oever van de Schelde de thermische elektriciteitscentrale gebouwd. Voorafgaand aan de constructie van de installatie werd het terrein tussen 2m en 3m opgehoogd. In hoeverre ook de gronden waartoe het plangebied behoren zijn opgehoogd, is niet duidelijk. Dit zorgde voor een verregaande herinrichting van de percelen ten zuidoosten van de Schelde.

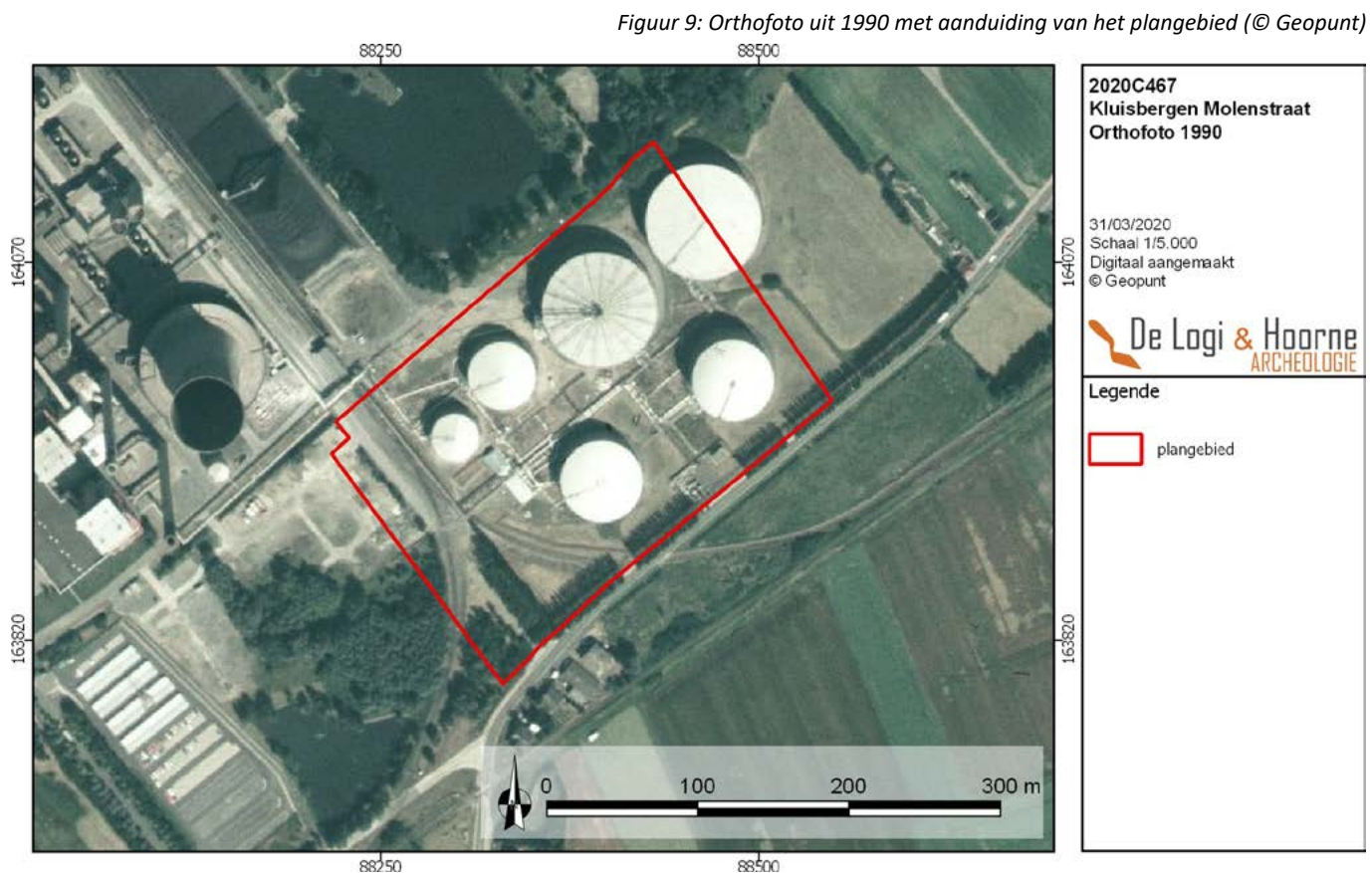
Figuur 6: Digitaal hoogtemodel met aanduiding van het plangebied en de aanwezige TAW's op het maaiveld (© Geopunt)

Figuur 7: Bodemtypekaart met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

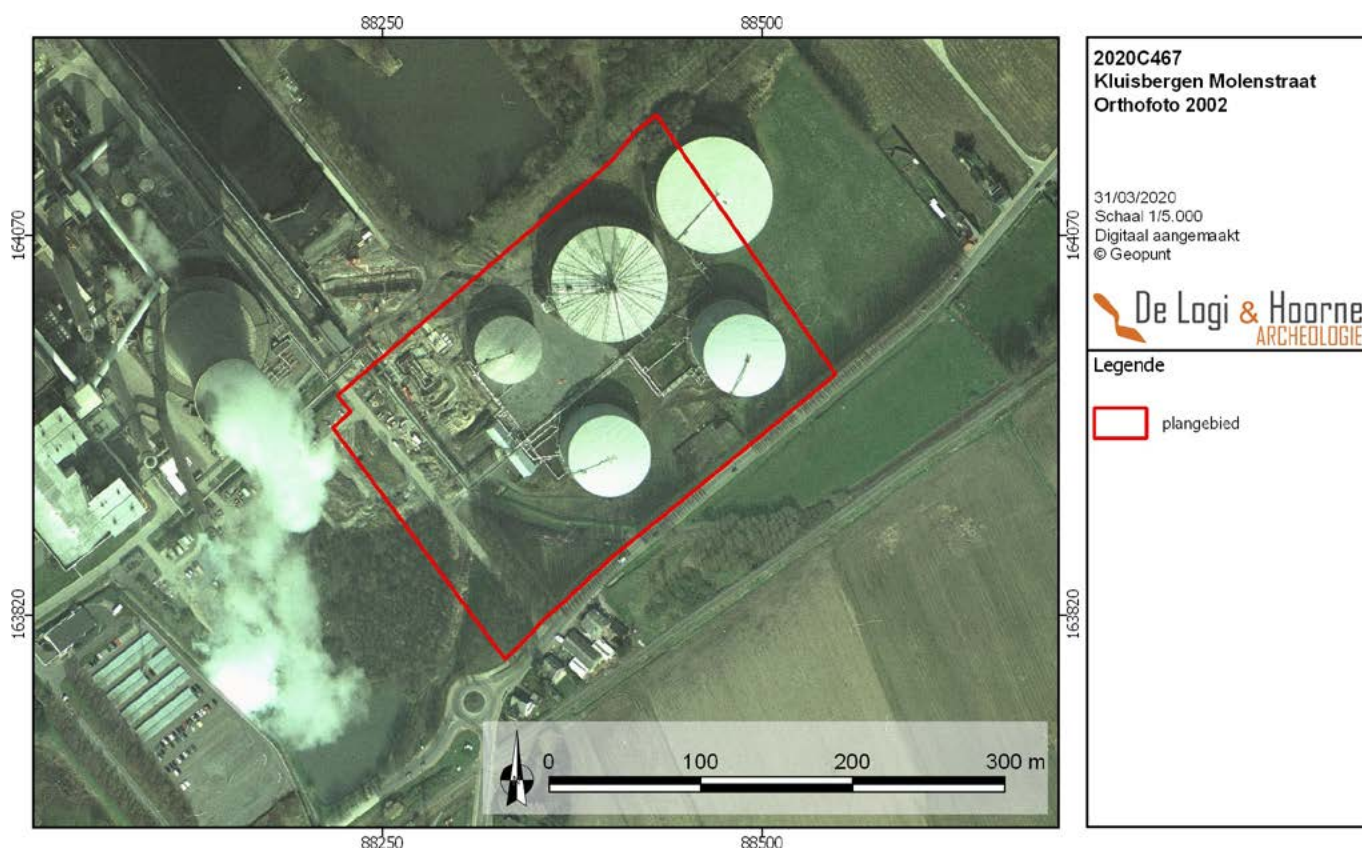

Figuur 8: Orthofoto uit 1971 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

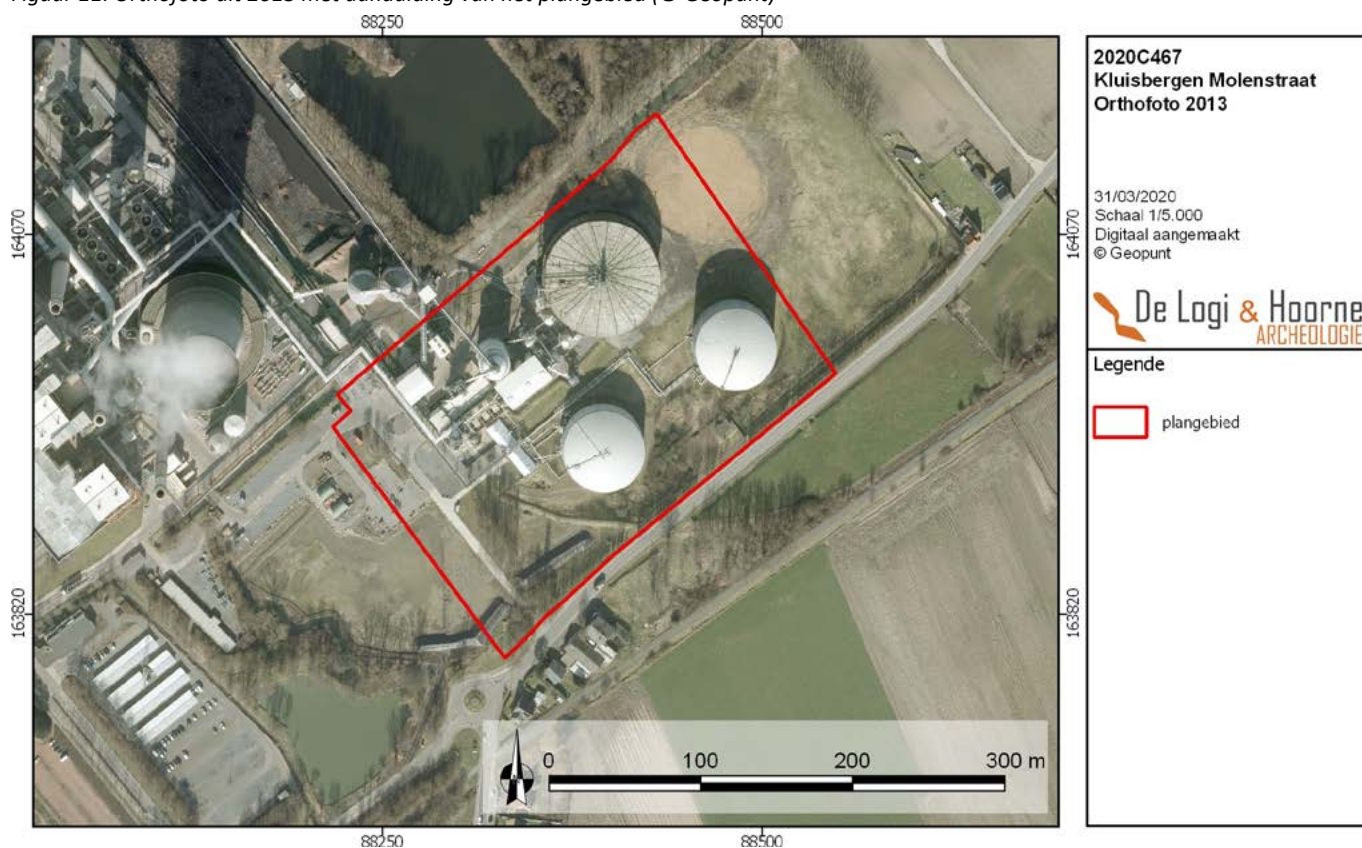

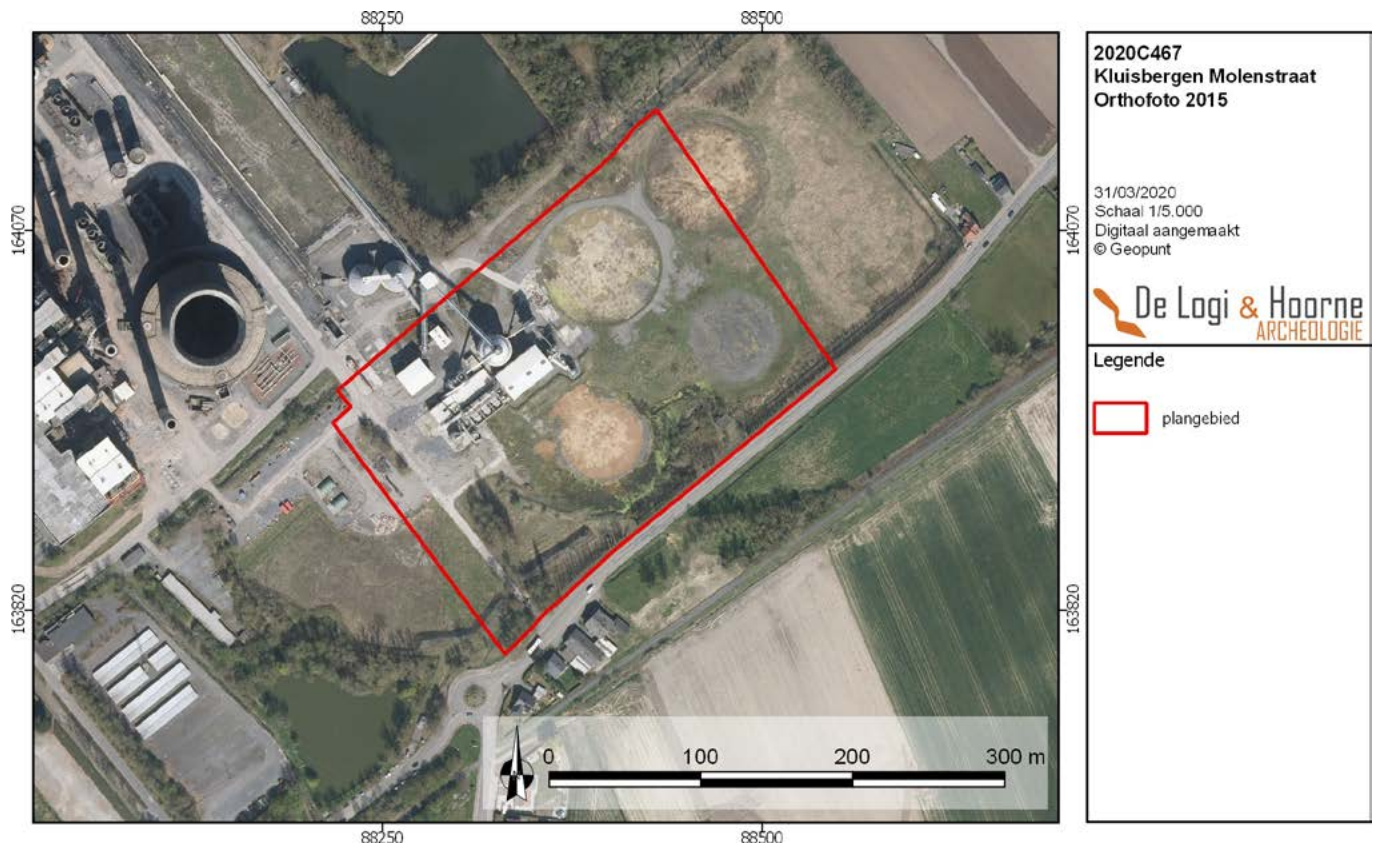
Figuur 9: Orthofoto uit 1990 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

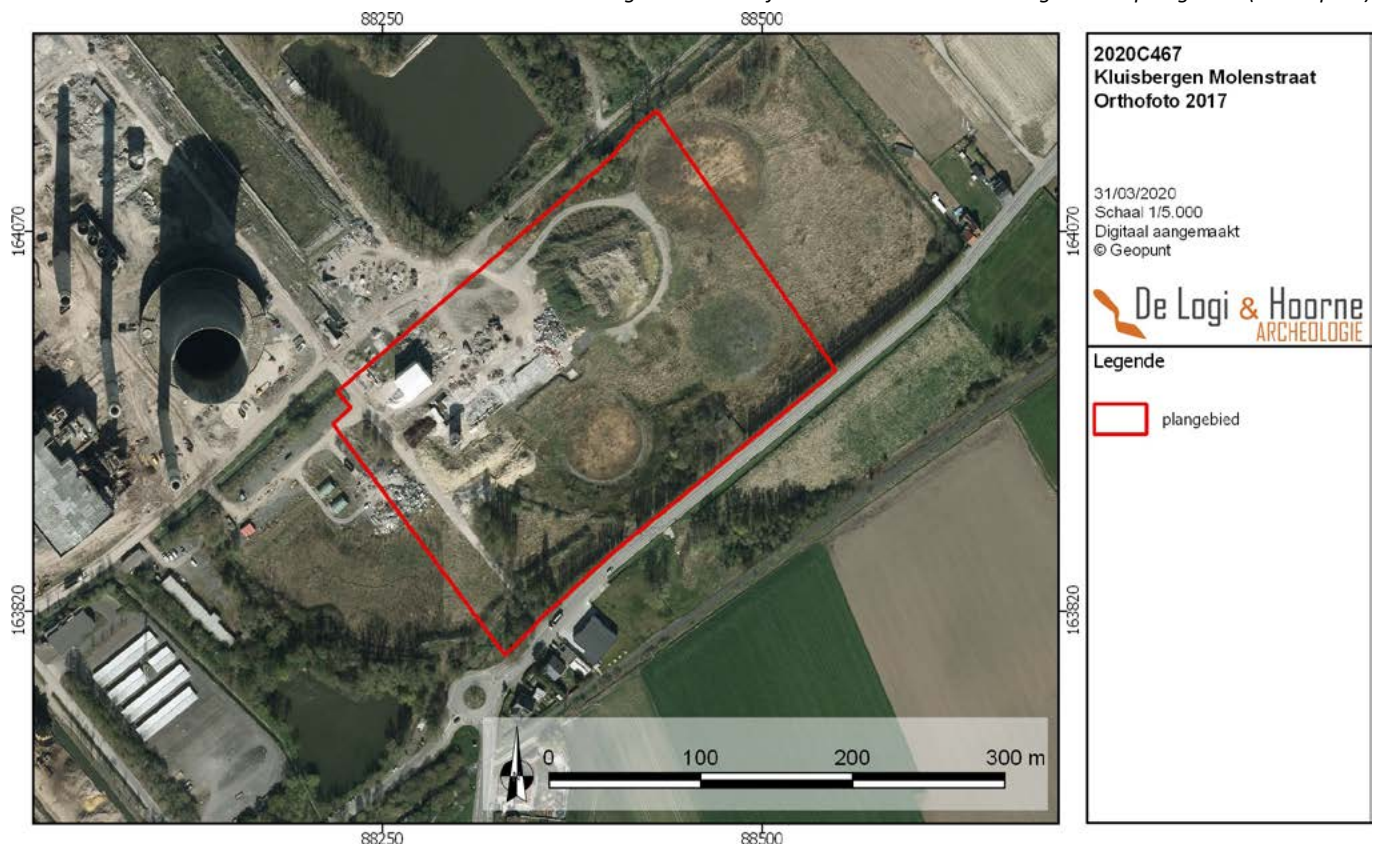
Figuur 10: Orthofoto uit 2002 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

Figuur 11: Orthofoto uit 2013 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

Figuur 12: Orthofoto uit 2015 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

Figuur 13: Orthofoto uit 2017 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

De eerste luchtfoto die deze ontwikkeling duidelijk maakt dateert uit 1971. Binnen de zone van het plangebied zijn meerdere installaties zichtbaar, alsook vergravingen van het terrein. Op deze foto lijkt reeds het volledige plangebied aangeroerd. Ook de luchtfoto's uit 1990 en 2002 tonen aan dat het volledige terrein zwaar verstoord lijkt. Vanaf 2013 tot 2017 werden de aanwezige installaties afgebroken (www.GEOPUNT.BE 2020). Samenvattend mag gesteld worden dat op basis van de bodemtypekaart en de orthofoto's de percelen een sterke verstoring in zich dragen en er geen onverstoord gebieden meer binnen het plangebied aanwezig lijken te zijn.

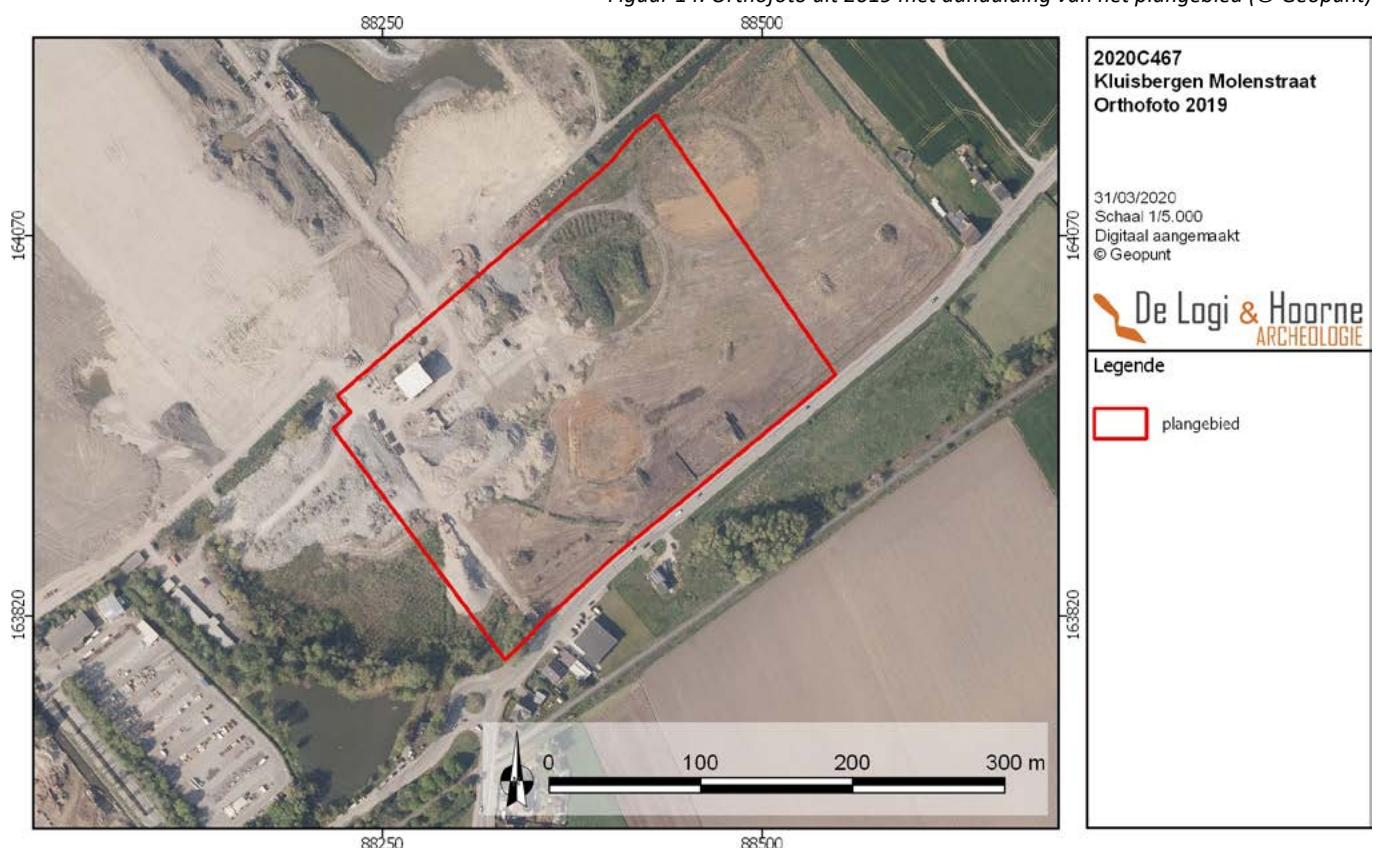
2.2.2. Archeologische voorkennis

Behalve informatie over de ligging en de ondergrond zijn gegevens uit over de reeds gekende archeologische vaststellingen rondom het plangebied en zijn nabije omgeving van groot belang voor het maken van een goede assessment.

Op 300m ten noorden van het plangebied, tussen de Schelde en de Molenstraat in Kluisbergen, zijn tijdens een metaaldetectie enkele ongedateerde metalen vondsten ingezameld (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummers 222726 & 222622).

Aan de Schelde, op 500m ten noorden van het plangebied, werden meerdere archeologische (voor)onderzoeken uitgevoerd waarbij een meerperiodensite aan het licht kwam. Binnen de opgravingszone was een veenlaag aanwezig waarin steentijdvondsten aanwezig waren. De oudste vondsten dateren uit het midden-mesolithicum tot het neolithicum en omvatten een grote hoeveelheid lithisch materiaal en bewerkte dierenbeenderen. De metaaltijden leverden enkel losse vondsten op: een wilgebladvormige bronzen lanspunt met schatkoker uit de late bronstijd en een menschedel uit de late ijzertijd. Beide vondsten zijn afkomstig uit een alluviale afzetting boven op de veenlaag. De Romeinse periode bevat duidelijke nederzettingssporen in de vorm van enkele hoofdgebouwen en een waterput. Naast deze structuren werd nog een brandrestengraf uit dezelfde periode aangetroffen (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 70627; CROMBÉ 1986: 3-39; DE COCK & ROGGE 1988: 13-19; WARMENBOL 1990: 43; MESTDAGH 1999). Naar aanleiding van de bouw van een laatste stuw op de Boven-Schelde te Kerkhove werden binnen hetzelfde polygoon twee werkputten opgegraven.

Figuur 14: Orthofoto uit 2019 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

In de bouwput van de stuw (7500m²) werden in totaal minimaal 13 ruimtelijk van elkaar gescheiden concentraties van lithische artefacten onderzocht. De meeste concentraties zijn klein (max. 20 m²) en bezitten een beperkt aantal artefacten. Het leeuwendeel hiervan kan vermoedelijk gedateerd worden in het vroeg-mesolithicum. Binnen deze elf concentraties zijn spitsen met geretoucheerde basis en driehoeken dominant. Twee concentraties lijken echter op basis van het microlietenspectrum, zijnde een dominantie van smalle microklingen met afgestompte boord, eerder in het midden-mesolithicum thuis te horen. Naast vuursteenmateriaal werd ook heel wat (zij het sterk gefragmenteerd) verbrand en niet-verbrand botmateriaal aangetroffen, in hoofdzaak toe te wijzen aan everzwijn en hertachtigen. In een tweede werkput (1000m²), aangelegd in het tracé van de toekomstige Scheldegeul, werd dan weer een kleine concentratie uit het laat-mesolithicum opgegraven. Kenmerkend zijn de regelmatige debitagestijl (i.e. *Montbani*-stijl) en het voorkomen van een aanzienlijk percentage artefacten in Wommersomkwartsiet. Op korte afstand daarvan werd een kleine concentratie met silexverschaald aardewerk (i.e. kenmerkend voor het midden-neolithicum) evenals enkele pijlpunten opgegraven (SERGANT *et al.* 2016).

Op 800m ten zuiden van het plangebied, aan de Vuntestraat in Ruien, werd in 2015 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd waarbij perceelgreppels uit de nieuwste tijd zijn aangesneden (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 211378; VAN DER DOOREN & JANSSENS 2015).

Aan de Onze-Lieve-Vrouwstraat in Waarmaarde (Avelgem), op 850m ten noordwesten van het plangebied, staat de Onze-Lieve-Vrouwekerk waarvan de eerste vermelding dateert uit de 12de eeuw. Bij opgravingen binnen in de kerk was merkbaar dat de fundering van de kerk werd opgetrokken uit een grote hoeveelheid Romeinse dakpannen (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 71116; DESPRIET 1979: 133-146).

Een proefsleuvenonderzoek aan de Graansaavel in Kluisbergen, op 850m ten zuidoosten van het plangebied, leverde kuilen en paalsporen uit de Romeinse periode en enkele greppels uit de middeleeuwen op (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 215572; RYSSAERT *et al.* 2015).

Op 950m ten noorden van het plangebied, op de Waarmaardsche Kouter in Kerkhove, ligt nog een grote meerperiodensite. De opgravingen leverden zowel artefacten uit het mesolithicum (i.e. een aantal spitsen, een trapezium en een *Montbani*-kling) als artefacten en sporen uit het neolithicum (i.e. enkele kuilen met vroeg- midden- en finaal- neolithisch aardewerk en lithisch materiaal) op. De ijzertijdsporen blijven beperkt tot één gebouwplattegrond. De opgravingen leverden interessante resultaten op voor de Romeinse periode. Zo werden meerdere gebouwplattegronden van houten gebouwen uit de 1ste eeuw aangesneden, die in een latere fase door een gracht en palissade beschermd werden. Vanaf de 3de eeuw worden enkele houten gebouwen door steenbouw vervangen. Vermoed wordt dat deze nederzetting als *statio* was ingericht met de aanwezigheid van een kleine haven. De Merovingische periode bracht een nederzetting en grafveld aan het licht. Het sporenbestand bestaat uit een grote hoeveelheid paalsporen waarin niet direct gebouwplattegronden herkend kunnen worden. Zo is er slechts sprake van vijf hoofdgebouwen en enkele bijgebouwen. Ook economische restanten van deze periode zijn opgemerkt, zoals twee ovenstructuren, een silo en meerdere voorraadkuilen. Het grafveld omvat zeven inhumatiegraven, die allen zijn aangelegd ter hoogte van de Romeinse steenbouw (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 70895; CROMBÉ 1986: 3-39; DE COCK *et al.* 1996: 33-73; DE COCK & MARTYN 2003). Op de zuidoostelijke grens van dit gebied werd, naar aanleiding van collectorwerken, in 2011 een archeologisch onderzoek uitgevoerd. Hierbij kwamen voornamelijk silexvondsten uit het neolithicum aan het licht, alsook aardewerk met schelpverschraling. De Romeinse periode leverde dan weer een grote hoeveelheid bouwpuin en aardewerk op (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 165481; MESTDAGH & GLABEKE 2013).

Op 1km ten noordwesten van het plangebied, aan de trappelstraat in Avelgem, werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd waarbij enkel natuurlijke sporen zijn aangetroffen (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 211305; DEMOEN & JANSSENS 2015).

Ter hoogte van de kruising van de Molenstraat en de Stationstraat in Kluisbergen, op 1,2km ten noordoosten van het plangebied, zijn bij de aanleg van een riolering meerdere kuilen met Romeins aardewerk en mogelijk de restanten van een Romeins wegdek aangetroffen (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 500411).

Aan de Oude Spoorweg in Ruien (Kluisbergen), op 1,2km ten zuidwesten van het plangebied, zijn tijdens een proefsleuvenonderzoek één silexfragment, enkele fragmenten ijzertijdaardewerk en voornamelijk greppels uit de nieuwe tijd aangesneden (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 159316; REYNS & DERIEUW 2011). Ten zuiden van de Oude Spoorweg werd bij recente opgravingen door SOLVA in het nabijgelegen gehucht "Rosalinde" te Ruien een kleine nederzetting (ca. 200 m² met 3496 artefacten) uit de Jonge Dryas opgegraven met lithische artefacten die enige kenmerken vertoonden van de Ahrensburg-cultuur (o.a. enkele kernen en éventail). Deze artefacten lagen verspreid rond een kleine haard, opgebouwd uit lokale zandstenen die intense verbrandingsspooren vertoonden. Een 14C-datering op houtskoolpoeder afkomstig van onder de haardstenen (RICH-20143 - 11.030-10.760 calBC) plaatst de nederzetting aan het begin van de Jonge Dryas (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummers 159870 & 500409; VERBRUGGE *et al.* 2012: 151-157, CROMBÉ *et al.* 2014). Ten zuiden van deze opgraving, aan het Ruienplein in Ruien, staat de Sint-Corneliuskerk, daterend uit het begin van de 18de eeuw (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 501966; DECRIJS 1987: 175-190).

Ter hoogte van de Kleverstraat in Ruien, op 1,3km in zuidoostelijke richting van het plangebied, zijn bij verschillende veldprospecties aardewerkvondsten en een duidelijke concentratie bouwpuin uit de Romeinse periode en enkele munten ingezameld (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummers 500408, 216941 & 222466).

Ook ter hoogte van de Kontrijnstraat in Kluisbergen, op 1,3km ten zuidoosten van het plangebied, zijn op verschillende terreinen metaaldetectiecampagnes uitgevoerd waarbij vondsten uit de Romeinse periode en de nieuwe tijd zijn ingezameld (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummers 215757, 215763, 219368 & 219369).

Bij een metaaldetectiecampagne aan de Veerstraat in Ruien, op 1,9km in zuidwestelijke richting van het plangebied, zijn loden bolletjes en obuskoppen van Britse makelij uit WOI aangetroffen (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 165989).

Bij een veldprospectie aan de Brugzavel in Berchem, op 1,4km ten noordoosten van het plangebied, zijn een groot aantal dakpannen en aardewerkconcentraties uit de Romeinse periode ingezameld (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 500412).

In oostelijke richting van het plangebied, op 1,5km aan de Paddestraat in Kluisbergen, zijn tijdens een veldprospectie zesentwintig silexartefacten ingezameld. Mogelijk zijn de vondsten door bodemerosie op het terrein terecht gekomen, afkomstig van de hoger gelegen Kwaremontberg (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 501934; DEBYTTERE 1993).

Door de aanleg van een kelder aan de Oudenaardsesteenweg in Kerkhove, op 1,6km ten noordoosten van het plangebied, is een brandrestengraf uit de Romeinse periode aangesneden. Het graf bevatte geen aardewerk maar wel meerdere ijzeren nagels en brokjes steen (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 70906; ROGGE & DE COCK 1986).

Aan de Lindestraat in Avelgem, op 1,6km in westelijke richting van het plangebied, zijn sporen van een Romeinse, rurale nederzetting aanwezig. Het is echter niet duidelijk op basis van welk onderzoek deze gegevens tot stand zijn gekomen (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 73998; MESTDAGH 1999).

Op 1,6km in noordwestelijke richting van het plangebied, aan de Blauwe Poortstraat in Waarmaarde, kan op basis van historische kaarten een site met walgracht herkend worden. Tot op heden is de gracht nog steeds in het landschap bewaard gebleven (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 72851).

Aan de Kruisstraat in Kerkhove, op 1,7 km ten noorden van het plangebied, kan op basis van historische kaarten een site met walgracht worden aangeduid. Vandaag zijn nog een deel van de grachten en enkele gebouwen bewaard gebleven (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 72849).

Op 1,8km in noordwestelijke richting van het plangebied, aan de Mottestraat in Kerkhove, ligt een site met walgracht die ten vroegste op de Ferrariskaart uit 1777 zichtbaar is. Vandaag is enkel nog een deel van de noordelijke omwalling bewaard (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 72848).

Ter hoogte van de Kettingweg in Kluisbergen, op 1,9km ten noordoosten van het plangebied, werd een Romeinse site aangetroffen waar vier hoofdgebouwen, een groot aantal bijgebouwen, een waterput en een circulaire funeraire structuur zijn opgegraven (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 215176; SADONES & BAEYENS 2015).

Het gebied rond de Waterhoek in Avelgem, op 1,9km in zuidwestelijke richting van het plangebied, zou een nederzetting uit de vroege middeleeuwen bevatten. Volgens historische bronnen kan hier minstens vanaf 821 de bewoning van Rugge Dorp worden verwacht (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 73997; MESTDAGH 1999).

Tijdens werken aan de Ommegangstraat in Kwaremont, op 1,9km ten zuidoosten van het plangebied, zijn meerdere nederzettingssporen en brandrestengraven uit de Romeinse periode aangesneden (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 503231; VAN DOORSELAER 1964; DE MAEYER 1979: 34-143; DEBYTTERE 1993).

Ook aan de Mottestraat in Kaster, op 2km in noordelijke richting van het plangebied, ligt een site met walgracht. Hiervan zijn nog steeds de omgrachting en enkele gebouwen bewaard gebleven (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 74842). Iets meer in oostelijke richting stond de *Neerwindmolen*, een windmolen uit de late middeleeuwen die begin 20ste eeuw werd opgegeven (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 156666; GOEMINNE 2009: 187-188).

Op 2km in zuidoostelijke richting van het plangebied, aan de Ronsebaan in Kwaremont, zijn twee brandrestengraven gevonden waardoor in de directe nabijheid een grafveld wordt verwacht (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 501950; DEBYTTERE 1993).

Via historisch kaartmateriaal kan aan de Kaandries in Waarmaarde, op 2,1km in noordwestelijke richting van het plangebied, nog een site met walgracht worden aangeduid. De grachten waren ten laatste tot in 1850 in het landschap zichtbaar (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 72850).

Aan de Pontstraat in Kluisbergen, op 2,1km ten noordwesten van het plangebied, zijn bij een proefsleuvenonderzoek een brandrestengraf en handgevormd aardewerk aangetroffen waarvan de datering nog onduidelijk is (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 224190; DEMOEN 2018).

Ter hoogte van Neerstad in Berchem, op 2,2km ten noordoosten van het plangebied, zijn bij een proefsleuvenonderzoek sporen uit de Romeinse periode, waaronder kuilen, paalsporen, greppels en brandrestengraven gevonden (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 211706; PERDAEN *et al.* 2016).

Bij een veldprospectie aan de Keuzelingsstraat in Kwaremont, op 2,3km in zuidoostelijke richting van het plangebied, zijn meer dan vijftig silexvondsten uit het neolithicum en een kleine concentratie aan dakpannen uit de Romeinse periode ingezameld (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 500369). Op de zuidelijk gelegen terreinen zijn minstens tien silexvondsten en een grote hoeveelheid Romeins materiaal aangetroffen. In de 17de eeuw werd op het terrein gestart met de bouw van een windmolen die tot 1921 functioneel bleef. Nadien werd de windmolen afgebroken (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 501948; DEBYTTERE 1993).

Aan de Heye in Kerkhove, op 2,4km in noordoostelijke richting van het plangebied, zijn tijdens een proefsleuvenonderzoek paalkuilen uit de volle middeleeuwen aangetroffen waarin aardewerk met radstempelversiering zat. De overige sporen dateren uit de late middeleeuwen en worden gekenmerkt door een grote hoeveelheid baksteen en aardewerk (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 151096; GHEYSEN 2010).

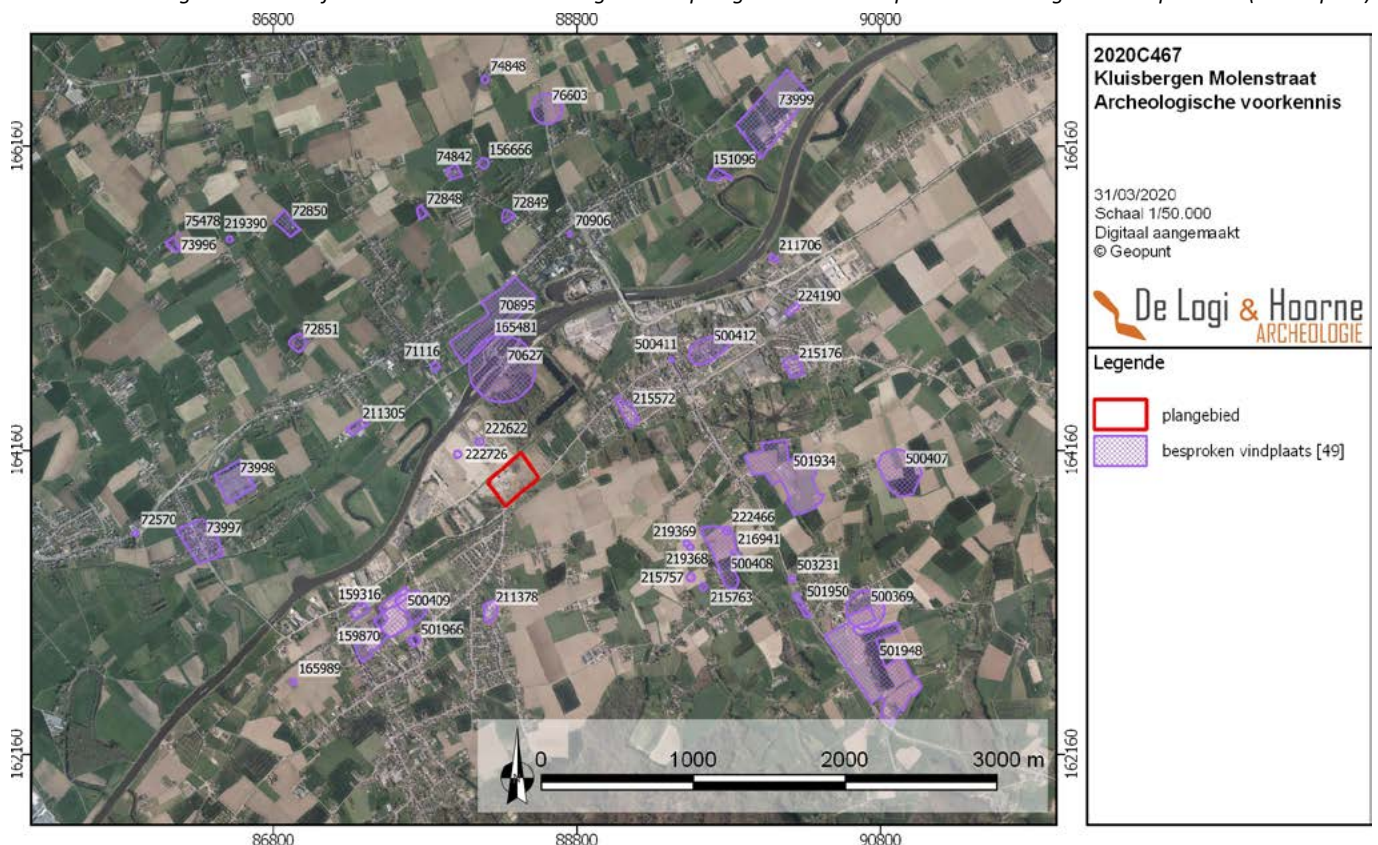
Op 2,4km ten noordwesten van het plangebied, aan de Blauwe poortstraat in Anzegem, zijn bij een metaaldetectie verschillende vondsten uit de 20ste eeuw ingezameld, waaronder schrapnel en 10 kogeltoppen (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 219390).

Aan de Oudenaardsesteenweg in Avelgem, op 2,4km in westelijke richting van het plangebied, stond op basis van de Poppkaart uit 1842-1879 een molen, die zowel op oudere als jongere kaarten niet zichtbaar (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 72570).

Ter hoogte van de Broektestraat in Kluisbergen, op 2,4km ten oosten van het plangebied, zijn tijdens een veldprospectie twee silexvondsten uit de steentijd en enkele fragmenten Romeins aardewerk alsook een concentratie bouwpuin aangetroffen (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 500407; DECONINCK 1987: 8-12).

Aan de Hofdries in Tiegem, op 2,6km ten noordwesten van het plangebied, zijn tijdens een opgraving in 1983 een Romeinse villa met *hypocausts*stelsel en ovenkuil aangetroffen. De villa kende verschillende fases waarbij de onderbouw in steen en de bovenbouw in hout waren opgetrokken. Op basis van de grote hoeveelheid aangetroffen materiaal wordt de villa tussen de 2de en eerste helft van de 3de eeuw geplaatst. Vervolgens zijn nog enkele aardewerkscherven uit de volle en late middeleeuwen ingezameld (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 73996; VAN DOORSELAER 1979: 79; JANSSENS 1984: 94; MESTDAGH 1999). Net ten noorden van de opgraving staat de Sint-Arnolduskapel. Het huidige gebouw dateert uit de 20ste eeuw maar de oudste vermeldingen van deze kapel gaan terug tot 1570 (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 75478).

Figuur 15: Orthofoto uit 2019 met aanduiding van het plangebied en de besproken archeologische vindplaatsen (@ Geopunt)

Aan de Pontstraat in Kaster, op 2,6km in noordelijke richting van het plangebied, stond een houten staakmolen uit de nieuwe tijd. Vandaag is niets meer van de molen bewaard gebleven (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 74848; CAPPON 2001: 256-261). Iets oostelijker zijn op een nabij gelegen terrein, tijdens een veldprospectie, silexvondsten uit de steentijd ingezameld waaronder een duimnagelschrabber en minstens tweeëntwintig afslagen (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 76603; CASSEYAS 1991).

Op 2,7km ten noordoosten van het plangebied, aan de Heye in Kerkhove, zijn tijdens een opgraving sporen uit het neolithicum, de Romeinse tijd en de middeleeuwen aan het licht gekomen. Eerstgenoemde periode leverde silexartefacten en enkel aardewerkscherven op, terwijl de Romeinse periode een grote hoeveelheid dakpanfragmenten en aardewerk omvatte. Het middeleeuwse sporenbestand bestaat uit nederzettingssporen die gelieerd kunnen worden aan de oude dorpskern (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 73999; ROGGE & VAN DOORSELAER 1975: 62; DESPRIET 1978: 99-116; MESTDAGH 1999).

Ter hoogte van het toponiem Schijtput in Berchem, op 2,7km in noordoostelijke richting van het plangebied, zijn tijdens verschillende veldprospecties aardewerk en bouw materiaal uit de Romeinse periode ingezameld. De kans bestaat dat het materiaal afkomstig is uit de nabijgelegen Schelde, en via opspuitingen op het terrein terecht zijn gekomen (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 500359).

2.3.4. Confrontatie van de geplande bodemingrepen met het huidig bodemgebruik en de archeologische voorkennis

De geplande bodemingrepen omvatten de ophoging van een terrein van 5,8ha met minstens 0,7m. Op basis van de huidige plannen zijn er geen effectieve graafwerken in de bodem, het gaat enkel over toevoeging van grond. Bovendien is het plangebied met grote waarschijnlijkheid volledig verstoord, waaruit geconcludeerd mag worden dat er bij deze ingreep geen potentiële archeologische kenniswinst bij een eventueel vervolgonderzoek meer aanwezig is. Ondanks een behoorlijk archeologisch potentieel is de kans dat bij de ophoging van het terrein enig archeologisch bodemarchief wordt aangetast zo goed als nihil, gezien er op basis van dit bureauonderzoek geen concrete aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van een of meer archeologische sites.

Wanneer er toch archeologische sites aanwezig zouden zijn, is de kans zeer groot dat deze bij voorgaande antropogene ingrepen zwaar verstoord zijn of zo diep liggen (zoals steentijdsites) dat ze niet vertoord kunnen worden. Indien de aanleg van de voormalige installaties niet de restanten onder de grond zou vernietigd hebben, dan is dit vrijwel zeker gebeurd bij de afbraak ervan. Zelfs wanneer archeologische sporen of objecten aanwezig zouden zijn, is het wellicht zo dat hun betekenis niet goed ingeschat zou kunnen worden door de hoge verstoringsgraad van het terrein. Met eventueel archeologisch (voor)onderzoek met ingreep in de bodem op de zones van de geplande werken kan geen antwoord verwacht worden op de vragen of de sporen/vondsten deel uitmaken van een vindplaats of geïsoleerd voorkomen, wat de bewaring, datering en aard van een eventuele vindplaats is, en bijgevolg wat het kennispotentieel van de vindplaats is.

2.3.5. Synthese

Op basis van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen als volgt beantwoord worden:

- Is er binnen het plangebied geen archeologisch erfgoed (meer) aanwezig?

De kans op aanwezigheid van archeologisch erfgoed is bijzonder klein. Door allerhande ingrepen in het verleden mag een grote verstoringsgraad verwacht worden. Bovendien zijn er geen duidelijke aanwijzingen voor enige aanwezigheid van archeologisch erfgoed.

Hebben de werken waarvoor een omgevingsaanvraag moet worden verleend impact op het eventueel aanwezig archeologisch erfgoed?

De werken omvatten de ophoging van het volledige gebied met minstens 0,7m. de impact van deze werken op de ondergrond is verwaarloosbaar.

Zal een archeologisch onderzoek op de betrokken terreinen in kwestie nooit leiden tot kenniswinst?

De oppervlakte van de mogelijk niet verstoorde zones lijkt zo klein dat bij het eventuele aantreffen van archeologische sporen een significante kenniswinst onwaarschijnlijk lijkt, aangezien eventuele aangetroffen sporen of vondsten niet in een ruimere context kunnen geplaatst worden en op zich weinig tot geen uitsluitsel of informatie geven over een eventueel aanwezige vindplaats en haar aard, bewaring, uitgestrektheid, datering, en haar wetenschappelijk belang.

HOOFDSTUK 2: BIBLIOGRAFIE EN BIJLAGEN

1. Bibliografie

AMEELS V., BASTIAENS J., BATS M., CROMBÉ P., DEFORCE K., HANECA K., PARENT J.-P. & VAN STRYDONCK M., 2003. Recent Steentijdonderzoek in de regio Oudenaarde (Oost-Vlaanderen, België). *Notae Praehistoricae* 23, 61-65.

CAPPON G., 2001. De nedermol van Kaster in de 17de en in de 18de eeuw. *Biekorf, Westvlaams Archief voor Geschiedenis, Oudheidkunde en Folkore* 101.3: 256-261.

CASSEYAS C., 1991, onuitgegeven licentiaatsverhandeling. *Steentijd in zuidelijk West-Vlaanderen*, KULeuven.

CROMBÉ P., 1986. Een prehistorische site te Kerkhove (Mesolithicum – Neolithicum). *Westvlaamse Archaeologica* jaargang 2 aflevering 1: 3-39.

CROMBÉ P., 1986. Een prehistorisch site te Kerkhove (Mesolithicum-Neolithicum), *West-Vlaamse Archaeologica* 2 (1986), 3-39.

CROMBÉ P., 1994. Een Midden-Paleolithische site op de Kluisberg (Amougies, Orroir, Ruien), in: CROMBÉ P. & VAN DER HAEGEN G., 1994. Het Midden-Paleolithicum in Noordwestelijk België. *Archeologie In Vlaanderen Buitengewone Reeks* 3, 7-48.

CROMBÉ PH. & HERREMANS D., 2017. *De Schelde stroom in verandering. Mens, landschap en klimaat van prehistorie tot nu*, Gent.

DEBYTTERE Y., 1993, onuitgegeven licentiaatsverhandeling. *Archeologisch onderzoek van de gemeente Kwaremont: prospectie, analyse en synthese*, Gent.

DE COCK S. & ROGGE M., 1988. De V.O.B.O.W.-activiteiten te Kerkhove (gemeente Avelgem) in 1986-1987: Romeinse bewoning. *Westvlaamse Archaeologica* jaargang 4 aflevering 1: 13-19.

DE COCK S., HEIM J., HUYSMANS L., VAN MAERCKE-GOTTIGNY M.C., ROGGE M. & VYNCKIER J., 1996. Multidisciplinaire onderzoeksresultaten uit de "haven"komstructuur van de Gallo-Romeinse baanpost te Kerkhove (gemeente Avelgem). *Westvlaamse Archaeologica* jaargang 12: 33-73.

DE COCK S. & MARTYN G., 2003. *Van de opgravingen te Kerkhove naar het regionaal archeologisch museum van de Scheldevallei te Waarmaarde. Het verhaal 1973-2003*, Avelgem.

DECONINCK J., 1987. Archeologische vondsten in de streek van Ronse. *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde* deel 36: 8-12.

DECRIJS M., 1987. De bouwgeschiedenis van de Sint-Corneliuskerk te Ruien (Kluisbergen). *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse* 36: 175-190.

DE MAEYER R., 1979. De overblijfselen der Romeinse villa's in België. *Acta Archaeologica Lovaniensia* 18: 34-143.

DEMOEN D. & JANSSENS N., 2015. *Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Avelgem-Trappelstraat*. BAAC-Vlaanderen rapport 143, Gent.

- DEMOEN D., 2018. *Archeologienota Kluisbergen Pontstraat 41-45. Verslag van Resultaten*. BAAC Vlaanderen rapport 994.
- DESPRIET P., 1978. Het oudheidkundig bodemonderzoek in het arrondissement Kortrijk in 1976. *De Leiegouw* jaargang XX aflevering 1: 99-116.
- DESPRIET P., 1979. Het oudheidkundig bodemonderzoek in het arrondissement Kortrijk in 1977. *De Leiegouw* jaargang XXI, aflevering 1: 133-146.
- GHEYSEN K., 2010. *Proefsleuvenonderzoek Kerkhove, Vlaamse Landmaatschappij*.
- GOEMINNE L., 2009. Een middeleeuwse watermolen te Kaster in de 14de eeuw. *Leiegouw* 51.2: 187-188.
- JANSSENS D., 1984. Romeinse en middeleeuwse nederzettingssporen op de Hofdries te Tiegem. In: DEMEULEMEESTER J. (red.), *Bodemschatten uit zuid-West-Vlaanderen. Resultaten van 25jaar oudheidkundige opgravingen. Archeologische en Historische Monografieën van Zuid West-Vlaanderen* 10: 94.
- LOMBAERT L., NOENS G. & AMEELS V., 2007. Een mesolithische vindplaats te Oudenaarde-Donk: een ruimtelijke, typologische en technologische analyse, *Notae Praehistoricae* 27, 88-99.
- MESTDAGH H., 1999. *Archeologische inventarisatie en evaluatie van het gebied "West-Vlaamse Scheldemeersen"*.
- MESTDAGH B. & GLABEKE E., 2013. *Archeologische opgraving Waarmaarde Aquafintrace (provincie West-Vlaanderen)*. Rapport Monument Vandekerckhove 2013/14, Ingelmunster.
- PARENT J.-P., VAN DER PLAETSEN P. & VANMOERKERKE J., 1986-1987. Prehistorische jagers en veetelers aan de Donk te Oudenaarde, VOBV-info 24-25.
- PERDAEN Y., KREKELBERGH N. & VERBEKE E., 2016. *Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Kluisbergen-Oudenaardsebaan*. BAAC-Vlaanderen rapport 188, Gent.
- REYNS N. & DERIEUW M., 2011. *Archeologisch vooronderzoek Ruien (Kluisbergen)-Avelgemstraat*. Rapporten All-Archeo bvba 047.
- ROGGE M. & VAN DOORSELAER A., 1975. Kerkhove (West-Vlaanderen). *Archeologie* 1975/2: 62.
- ROGGE M. & DE COCK S., 1986. Een brandrestengraf te Kerkhove-Avelgem. *Westvlaamse Archaeologica* jaargang 2 aflevering 1: 41-43.
- RYSSAERT C., KNEUVELS D. & ORBONS J., 2015. Kluisbergen – Molenstraat. *Proefsleuvenonderzoek*, Deinze.
- SADONES S. & BAEYENS N., 2015. *Evaluatierapport Archeologisch onderzoek Kluisbergen Brugzavel*.
- VAN DER DOOREN L. & JANSSENS N., 2015. *Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Kluisbergen-Vuntestraat*. BAAC-Vlaanderen rapport 146, Gent.
- VAN DOORSELAER A., 1964. *Repertorium van de begraafplaatsen uit de Romeinse tijd in Noord-Gallië. Provincie Oost-Vlaanderen*, deel I.
- VERBRUGGE A., DE GRAEVE A., GUILLAUME V., CHERRETTÉ B., SERGANT J. & CROMBÉ P., 2012. Een afgedekte finaalpaleolithische site langs de Bovenschelde te Ruien "Rosalinde" (gemeente Kluisbergen, Oost-Vlaanderen): voorlopige resultaten. *Notae Praehistoricae* 2012/ 32: 151-157.
- WARMENBOL E., 1990. De Bronstijd en –nijverheid in West-Vlaanderen: een status Quaestionis. *Westvlaamse Archaeologica* jaargang 6 aflevering 2: 43.

Geraadpleegde websites:

[HTTPS://CAI.ONROERENDERFGOED.BE/](https://cai.onroerenderfgoed.be/) (geraadpleegd op 31/03/2020)

(De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen. De aan- of afwezigheid van archeologische sporen dient met verder archeologisch onderzoek vastgesteld te worden.)

[HTTPS://DOV.VLAANDEREN.BE/DOVWEB/HTML/INDEX.HTML](https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html) (geraadpleegd op 31/03/2020)

[HTTPS://GEO.ONROERENDERFGOED.BE](https://geo.onroerenderfgoed.be) (geraadpleegd op 31/03/2020)

[HTTP://WWW.GEOPUNT.BE](http://www.geopunt.be) (geraadpleegd op 31/03/2020)

[HTTPS://INVENTARIS.ONROERENDERFGOED.BE/](https://inventaris.onroerenderfgoed.be/) (geraadpleegd op 31/03/2020)